JUSTITSMINISTERIET

Dato: 8. april 2021
Sagsnr.: 2021-0035-0208
Dok.: 1922955

UDKAST TIL TALE

til brug for besvarelse af samråd AG-AH fra MF Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) stillet den 19. februar 2021

Spørgsmål AG:

"Vil ministeren – på baggrund af at bl.a. Grønnegaard-udredningsgruppen om håndteringen af covid-19 i foråret 2020, Ytringsfrihedskommissionen i betænkning nr. 1573/2020 om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark, Folketingets Ombudsmand i sin egen drift-undersøgelse om ministerbetjeningsreglen og meroffentlighed (FOB 2016-43), Europa-Kommissionens landerapport for Danmark i rapporten om retsstatssituationen i EU 2020 og Europarådets antikorruptionsorgan GRECO i sin femte evalueringsrapport om Danmark (2019) i forskellig grad har påpeget udfordringer med og konkrete anbefalinger til ændring af offentlighedsloven – redegøre for, om man fra regeringen side har tænkt sig at sidde denne række af udfordringer og anbefalinger overhørig?"

Spørgsmål AH:

"Vil ministeren – på baggrund af at bl.a. Grønnegaard-udredningsgruppen om håndteringen af covid-19 i foråret 2020, Ytringsfrihedskommissionen i betænkning nr. 1573/2020 om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark, Folketingets Ombudsmand i sin egen drift-undersøgelse om ministerbetjeningsreglen og meroffentlighed (FOB 2016-43), Europa-Kommissionens landerapport for Danmark i rapporten om retsstatssituationen i EU 2020 og Europarådets antikorruptionsorgan GRECO i sin femte evalueringsrapport om Danmark (2019) i forskellig grad har påpeget udfordringer med og konkrete anbefalinger til ændringer af offentlighedsloven – redegøre for, hvilke initiativer udfordringerne og anbefalingerne giver regeringen anledning til at tage?"

[Indledning]

Tak for spørgsmålene.

Det er ikke første gang, vi er samlet for at tale om offentlighedsloven. I juni sidste år debatterede vi et beslutningsforslag om ministerbetjeningsreglen. I sidste uge besvarede jeg et skriftligt spørgsmål om emnet. Og i morgen skal vi så behandle to beslutningsforslag, der også handler om ministerbetjeningsreglen.

Det skal ikke lyde som en beklagelse, for jeg deltager altid gerne i en debat om offentlighedsloven. For offentlighedsloven er vigtig.

Åbenhed i den offentlige forvaltning et centralt princip i vores demokrati. Derfor er princippet om åbenhed også bærende i forhold til offentlighedsloven. Det står jeg ved. Men det er ikke det eneste hensyn, som reglerne skal varetage – det tror jeg sådan set godt, at vi alle kan blive enige om.

[Hensynene bag offentlighedsloven]

Jeg tror i den forbindelse, at det kan være gavnligt at ridse lidt historik op.

Med aftalen om den nye offentlighedslov i 2013 forsøgte forligspartierne bl.a. at finde en balance mellem på den ene side hensynet til åbenhed, som er et vigtigt princip i et velfungerende demokrati, og på den anden side at sikre det fortrolige rum, der er nødvendigt for, at en minister kan varetage den politiske styring af sit ministerområde.

Det er i virkeligheden de to hensyn, der er, og den afvejning, man må foretage.

Den mest omdiskuterede regel i offentlighedsloven har været – og er stadigvæk – ministerbetjeningsreglen i lovens § 24.

Ministerbetjeningsreglen går kort fortalt ud på, at retten til aktindsigt ikke omfatter interne dokumenter, der udveksles mellem et ministeriums departement og dets underliggende myndigheder eller mellem forskellige ministerier. Reglen gælder, når det må forventes, at en minister har eller vil få behov for rådgivning og bistand fra sine embedsmænd.

Retten til aktindsigt gælder dog stadig alle oplysninger om sagens faktiske grundlag i disse dokumenter og oplysninger om eksterne – samt visse interne – endelige faglige vurderinger.

[Konsekvenser af ændring af reglerne]

Jeg tror sådan set, at de fleste af os er enige om, at ministre og regeringer har brug for et fortroligt rum, hvor de kan diskutere politik.

Ellers risikerer vi, at myndigheder undlader at samarbejde i samme omfang – med ringere ministerbetjening og dårligere politikudvikling til følge.

Det vil i mine øjne medføre, at det grundlag, som ministre og regeringer skal træffe deres beslutninger på baggrund af, vil blive dårligere.

[Rapporter, undersøgelser mv.]

De samrådsspørgsmål, jeg er blevet bedt om at svare på i dag, henviser til en række nationale og internationale rapporter og undersøgelser.

[Ytringsfrihedskommissionen]

Spørgerne henviser bl.a. til Ytringsfrihedskommissionens betænkning fra 2020. Kommissionen anbefalede bl.a., at offentlighedsloven revideres med henblik på at give hensynet til informationsfriheden større vægt i mødet med andre hensyn.

Kommissionen delte overordnet synspunktet om, at ministre og en regering har behov for et så tilpas fortroligt rum, at embedsfolk på tværs af forskellige departementer og styrelser kan yde den fornødne bistand i forbindelse med politikudviklingen og politikeksekveringen.

Kommissionen mente dog, at navnlig ministerbetjeningsreglen og folketingspolitikerreglen har givet en forkert – og for informationsfriheden – skadelig balance.

Kommissionen mente derfor, at begge bestemmelser bør indskrænkes, så der bliver øget adgang til faktuelle oplysninger.

Som sagt er der efter den nuværende offentlighedslov allerede adgang til aktindsigt i oplysninger om en sags faktiske grundlag, også når disse oplysninger findes i ministerbetjeningsdokumenter eller dokumenter omfattet af folketingspolitikerreglen.

Retten til aktindsigt i de oplysninger skal netop sikre, at offentligheden kan få indblik i, hvilket grundlag beslutninger træffes på.

[Udredningsgruppen vedr. covid-19]

Siden vi sidst diskuterede offentlighedsloven i Folketinget, har Udredningsgruppen vedrørende håndteringen af covid-19 også afgivet sin rapport. Udredningsgruppen kommer bl.a. ind på spørgsmålet om offentlighed – det sker under overskriften: ”Sikring af åbenhed om den sundhedsfaglige rådgivning af regeringen i krisesituationer”.

Her foreslår gruppen – og jeg citerer:

”[Udredningsgruppens] forslag er derfor, at man på epidemiområdet indfører de samme regler om offentlighed, som i henhold til et EU-direktiv gælder for miljøområdet.”

Udredningsgruppens betragtning er, at de vilkår, som myndighederne agerer inden for på epidemiområdet, gør det væsentligt med åbenhed om det faktiske grundlag, som beslutningerne træffes på.

På dette punkt tilslutter gruppen sig anbefalingerne fra Ytringsfrihedskommissionen i forhold til afvejningen mellem hensynet til fortrolighed i den politiske beslutningsproces over for hensynet til åbenhed.

Jeg læser umiddelbart udredningsgruppens rapport sådan, at gruppen foreslår en ændring af reglerne, for så vidt angår epidemiområdet, men derimod ikke en generel ændring af offentlighedsloven.

Og mere specifikt foreslår udredningsgruppen, at der på epidemiområdet indføres regler, der svarer til reglerne om aktindsigt i miljøoplysninger.

Epidemiområdet hører som bekendt ikke under mit ressort. Men jeg vil alligevel tillade mig at konstatere, at der med den nye epidemilov netop er indført større gennemsigtighed med en væsentlig del af epidemibekæmpelsen.

Det er sket ved at indføre krav om offentliggørelse af de indstillinger, som Epidemikommissionen skal komme med, inden der kan indføres nye restriktioner ved bekendtgørelse.

En indstilling fra kommissionen skal afspejle eventuelle uenigheder i kommissionen. F.eks. mellem de repræsentanter, der varetager henholdsvis sundhedsfaglige og samfundsøkonomiske interesser.

[EU-rapporter]

Jeg har også noteret mig, at Europarådets antikorruptionsenhed, GRECO, mener, at vi har et korruptionsproblem, og at det hænger sammen med vores offentlighedslov. GRECO anbefaler, at undtagelserne i offentlighedsloven bliver hegnet ind, eller at det sikres, at undtagelserne anvendes sjældnere i praksis.

Derudover har Europa-Kommissionen udgivet en rapport om retsstatssituationen i EU 2020, som også indeholder oplysninger om Danmark.

I rapporten er det anført bl.a., at der er indført visse undtagelser fra offentlighedsloven, der i praksis har medført en delvis begrænsning af retten til aktindsigt. Men rapporten indeholder ikke anbefalinger, kritik eller lignende. Den konstaterer blot, at der er indført sådanne regler i Danmark.

Det er rigtigt, at der med ministerbetjeningsreglen er sket en udvidelse af det interne rum for regeringen og ministre, og at der derigennem er sket en indskrænkning i adgangen til aktindsigt.

Men som jeg nævnte tidligere, mener jeg, at loven afspejler den udvikling, der har været i samfundet.

[Afslutning]

Jeg mener i bund og grund, at det handler om at finde den rette balance mellem de forskellige beskyttelsesværdige hensyn – altså på den ene side hensynet til åbenhed og på den anden side hensynet til det fortrolige rum, der er nødvendigt for at sikre den politiske beslutningsproces.

Tak for ordet.